

helena novak

PAUL BADURA-SKODA

Dok je publika bečkog Musikvereina 31. svibnja 2019. godine pomno slušala recital 91-godišnjeg Paula Badura Skode, nije mogla znati da će mu to biti posljednji koncert. Ovaj veliki austrijski pijanist preminuo je 25. rujna, svega četiri mjeseca poslije recitala i nekoliko dana nakon 92. rođendana. Slušajući danas ovu izvedbu četiri Schubertova „Impromptusa“, op. 90, Schumannovih „Kinderszenen“ i Mozartove „Sonate u c-molu“, KV 457 ne možemo se oteti utisku krhkosti života. Bolestan Badura Skoda u izvedbu je unio maksimalno izvođačku snagu koju se može dati u tako visokoj dobi, no bio je to jasan i pomalo mučan *Abschied*. Iza njega ostaje iznimno plodan život koncertnog pijanista s velikom diskografijom, objavljenim knjigama i brojnim člancima, uredničkim radom na notnim izdanjima, pa i skladateljskim pokušajima... jednom riječju, bogat život u potpunosti ispunjen glazbom.

Rođen je u Beču, gradu koji će ga obilježiti i kojem pripada do te mjere da je njegov interpretacijski stil uglađena *bečka škola*. Premda je diplomirao na bečkom Konzervatoriju, u pijanističkom ga je smislu oblikovao njegov švicarski nastavnik Edwin Fischer, a otkrili i lansirali Herbert von Karajan i Wilhelm Furtwängler s kojima započinje njegova svjetska slava. Badura Skoda nije bio samo pijanist, bio je i dobar dirigent koji je sa Bečkim

komornim orkestrom imao zapažene turneje. No, svi ga najviše poznajemo kao pijanista koji je svirao pod dirigentskom palicom velikana poput Knappertsbuscha, Furtwänglera ili Scherchena. Uz Friedricha Guldu i Jörga Demusa bio je jedan od trojice članova legendarne „bečke trojke“, velikih autoriteta austrijskog klasičnog pijanizma nakon Drugog svjetskog rata. S Demusom je bio i blizak prijatelj s kojim je ostvario niz vrsnih izvedbi skladbi za klavir četveroručno, primjerice Schuberta i Mozarta, a zajedno su radili i na studiji o interpretaciji Beethovenovih sonata. I na području komorne glazbe surađivao je s vrhunskim interpretima, primjerice s Antoniom Janigrom i Jeanom Fournierom.

Što pripada pijanističkom repertoaru Paula Badura Skode? Prvenstveno glazba XVIII. i XIX. stoljeća, ono što se kolokvijalno naziva koncertnim repertoarom, premda mu nije bila strana ni glazba XX. stoljeća poput Ravela. Hindemith ga je visoko cijenio, a Frank Martin mu posvetio dvije skladbe, od kojih je poznatiji „Drugi klavirski koncert“. Badura Skoda cijenjen je kao interpret Mozarta, Beethovena i Schuberta, a tek potom Bacha, Chopina, Liszta, Skrjabinina....

Elegancija: možda je to najispravnija riječ kojom bi se mogao opisati *gospodski*, transparentan, usustavljen stil sviranja ovog velikog pijanista. Neopterećenost tehnikom i izrazita melodioznost koje čine da se sve doima lakim - premda to dakako nije - prizivlju posve drugačiji profil pijanizma od današnjeg. Paul Badura Skoda pripada vremenima u kojima se doista *solidno* sviralo, bez potrebe da se zadivi publiku isključivo tehnički najzahtjevnijim repertoarom, u vremenima u kojima se možda više nego danas nastojalo ući u dubinu samog djela. O čemu je točno riječ, jasno je

čim se usporede snimke Paula Badura Skode i nekog današnjeg američkog ili kineskog pijanista. Tehnika ide u prilog mladim pijanistima, a zvukovna ljepota i profinjenost Badura Skodi. U skladbama bliskima najširoj publici Badura Skoda otkriva dubine i bogatstvo skrivene u brojnim detaljima kojima daje drugačija zvukovna sjenčanja, ali bez potrebe za šokantnim pristupima u srazu sa tradicijom. Posebna mu je odlika izražajnost koju postiže velikim dinamičkim rasponom i nijansiranjem, češće se spuštajući u tiše dinamičke predjele nego što je to uobičajeno kod drugih pijanista, a s druge strane dosežući sjajne vrhunce bez trunke brutalnosti i nametljivosti. Upravo je zato toliko zanimljivo, pa i uzbudljivo slušati te snimke, osobito Schuberta, koji mu je ostao trajnom preokupacijom. Lagani dodir tipke podsjeća na Nikitu Magaloffa, no prozračan zvuk svakako je povezan s paralelnim iskušavanjem zvuka istog repertoara na autentičnim, povijesnim glazbalima. Ono što izdvaja Badura Skodu osmišljene su izvedbe integralnih djela na suvremenom klaviru i autentičnim glazbalima. U vrijeme njegove mladosti jednom je pijanistu bilo teško zamislivo sjesti za fortepiano i interpretirati Mozartovu sonatu. Kada je Badura Skoda doživio zvuk autentičnih glazbala, postao je oduševljeni pristalica izvedbi na autentičnim glazbalima - a da nije istovremeno prešao u fanatične pobornike povijesno obaviještenih izvedbi. Ostao je vjeran i izvedbama na suvremenom klaviru, što je bila zajednička crta s prijateljem J. Demusom. Čuvane su njegove privatne zbirke fortepiana i Hammerklaviera koje su mu poslužile kao platforme za iskušavanje zvuka, ali i kao instrumenti na kojima je realizirao sada već povijesne snimke Haydna, Mozarta, Beethovena, Schuberta... Nezaboravni

su i često isticani njegovi veliki diskografski projekti snimaka svih Mozartovih, Beethovenovih i Schubertovih sonata na klaviru te na fortepianu i Hammerklavieru. Slušati njegovu izvedbu primjerice Beethovenove „Hammerklaviersonate“ na vlastitom Hammerklavieru predstavlja istinski glazbeni užitak.

Paul Badura Skoda poznat je po svojim izvedbama Mozartovih klavirskih koncerata, ali i po svojem radu na priređivanju kadenci koncerata u notnim izdanjima. On nije bio samo pijanist-izvođač, već je, vjerojatno zahvaljujući i braku sa poznatom austrijskom muzikologinjom Evom Badura Skoda, itekako pokazivao sklonost znanstvenom bavljenju predmetom. Upravo je rad na notnim tekstovima - kojeg je ostvarivao u suradnji sa suprugom Evom - jedna od njegovih izuzetno važnih djelatnosti, primjerice zajednički urednički rad na izdanju Mozartovih klavirskih koncerata za Neue Mozart-Ausgabe. Knjige Paula i Eve Badura Skoda o interpretaciji Bacha (1957. g.) i Mozarta (1990. g.) predstavljaju značajna djela koja povezuju muzikologiju i izvedbenu praksu; kasnijih su desetljeća takve studije postale izdavačkim standardom, no 1950-ih godina bio je to gotovo pionirski pothvat. Velik broj članaka objavljenih u poznatim muzikološkim i drugim stručnim časopisima poput „Musical Quarterlyja“ također svjedoče o znanstveničkim aspiracijama.

Od Paula Badura Skode već među njegovim suvremenicima ima boljih pijanista u tehničkom smislu, ali on ima svoje individualno mjesto u svijetu pijanizma. Njegove snimke mogu poslužiti mladim generacijama kao poduka iz fraziranja, izvlačenja i muzikalnog isticanja glazbenih linija, suptilnosti, bogatstva pojedinosti - svog nutarnjeg pristupa temeljnim

repertoarnim djelima kojim je poznatu glazbu učinio zanimljivom i drugačijom za slušanje. Zbog svega toga bio je popularan među običnim ljubiteljima glazbe, čemu se svakako moraju pridodati njegova osobna toplina i jednostavnost u obraćanju prema publici. Srž njegova života: Paul Badura Skoda nije glazbeni revolucionar, već gospodin.

IZBOR DISKOGRAFIJE:

THE PAUL BADURA SKODA EDITION

P. Badura-Skoda DG 0289 479 (20 CD)

THE LAST RECITAL:

W. A. MOZART, L. VAN BEETHOVEN, F. SCHUBERT

P. Badura-Skoda, D. Oistrakh Genuin 85050

PAUL BADURA SKODA PLAYS

RAVEL, BERG, CHOPIN

P. Badura-Skoda Transart Live TR160

J. S. BACH

Bach Keyboard Concerti

P. Badura-Skoda, J. Demus Westminster 14110

L. VAN BEETHOVEN

Les sonates pour le pianoforte sur instruments d'époque

P. Badura-Skoda Astrée 9842/50 (9 CD)

L. VAN BEETHOVEN

Glasovirski koncerti

P. Badura-Skoda, Vienna SO Orchestra, H. Scherchen Genuin 87102 (3 CD)

F. LISZT

Piano Sonata in B Minor...

P. Badura-Skoda Gramola 99147

W. A. MOZART

Glasovirski koncerti br. 20 & 21

P. Badura-Skoda, Orchestra de chambre de Prague Audivis V4664

W. A. MOZART

Glazba za dva klavira

I. Haebler, L. Hoffmann, P. Badura-Skoda, J. Demus Philips 454 026

F. SCHUBERT

Sonate für Arpeggione und Klavier D. 821,

Streichquintett D. 956

N. Deletaille, P. Badura-Skoda, Quatuor Rosamonde Fuga Libera FUG529

FRANK MARTIN DIRIGE FRANK MARTIN

P. Badura-Skoda, RSO Luxemburg F. Martin Jecklin Disco JD 632